

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/87231,W-ramach-cyklad-Bielskie-spotkania-z-historia-najnowsza-wyklad-Piotra-Pitasa-na-t.html>
25.04.2024, 20:19

W ramach cyklu „Bielskie spotkania z historią najnowszą” wykład Piotra Pitasa na temat Jana Zamoyskiego - Bielsko-Biała, 27 stycznia 2020

W poniedziałek 27 stycznia 2020 r., o godz. 17.00, w Książnicy Beskidzkiej (ul. Słowackiego 17a) miał miejsce wykład młodego i obiecującego historyka, absolwenta I stopnia historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach Piotra Pitasa. Temat wykładu „Jan Zamoyski. Manipulator, karierowicz, obecnie bohater narodowy. Wizerunek kanclerza i hetmana w oczach historyków XX i XXI wieku w zestawieniu z jego działalnością polityczną i gospodarczą”. Prelegent ukazał barwną i chyba najciekawszą postać naszej historii politycznej, ale także gospodarczej. Jan Zamoyski urósł ze średniozamożnego szlachcica do roli pierwszego magnata w Rzeczypospolitej, twórcy pierwszej ordynacji - sprawnie działającej i zarządzanej super korporacji. Jako skuteczny polityk, znający perfekcyjnie polskie prawo i wykorzystujący tę wiedzę do budowy własnego imperium biznesowego, ale także politycznego, przez całe niezwykle aktywne życie w służbie Rzeczypospolitej, balansował na granicy prawa, niekiedy tę granicę przekraczając. Ten jakże barwny życiorys nietuzinkowej postaci był w kręgu zainteresowań wielu historyków, publicystów poczynając od Hugona Kołłątaja, a na Zdzisławie Spieralskim i Kazimierzu Lepszym kończąc. Wpływ na opis i opinię o Janie Zamoyskim u badaczy miała zarówno sytuacja polityczna, czas, w którym badacz tworzył swoje dzieło, jak też zapotrzebowanie społeczne. Gdy

upadała Rzeczpospolita Hugo Kołłątaj poddał bardzo surowej ocenie kanclerza. Upatrywał w nim źródło samowoli szlacheckiej i szeregu nieszczęść, które dotknęły Polskę. Ta negatywna ocena kanclerza i hetmana w jednej osobie, utrzymywała się przez cały okres rozbiorowy (Tarnawski, Bobrzyński). Po zakończeniu II wojny światowej nastąpił zwrot w opisie kanclerza i hetmana wielkiego koronnego. W czasach deficytu pozytywnych, skutecznych wzorców osobowych i ludzi sukcesu, urósł do rangi wybitnej i wielce zasłużonej postaci (L. Podhodorecki, J. Tazbir). Opisuując prawą rękę Stefana Batorego z ambicjami na przyszłego króla Rzeczypospolitej, zwracali szczególną uwagę na jego rolę mecenasa nauki i sztuki (Zamość i Akademia Zamoyska). Obecnie badacze ukazują zarówno te fatalne cechy i pociągnięcia w polityce i gospodarce, jak również szereg zasług i pozytywnych dokonań. Ocena Jana Zamoyskiego staje się coraz bardziej wyważona i obiektywna (Kazimierz Lepszy).

Wystąpienie spotkało się z dużym zainteresowaniem, do prelegenta skierowanych było wiele pytań. Uczestnicy spotkania wspólnie doszli do wniosku, że Jan Zamoyski jest niezwykle trudną do opisania postacią, jakże nam współczesną, wymykającą się jednoznacznie brzmiącym ocenom.

Spotkanie odbyło się w ramach cyklu: „Bielskie spotkania z historią najnowszą”.